

AMATŐRSÉG ÉS PROFESSZIONIZMUS

1653 december elsején egy croydoni polgár másfél óra alatt húsz mérföldet futott. A páratlan sportteljesítmény, amelyben vagy a mérföldek számában, vagy az időben volt egy kis hiba, 1797-ben, tehát száznegyven évvel később kapta meg a sajtó nyilvánosságát az angol Gentleman's Magazine hasábjain. Ettől a névtelen rekordertől a legújabb idők sportéletének professzionista művészeig igen hosszú volt az út.

A múlt század híres angol és amerikai pedesztriánjai a modern kor pénzkereső sportemberének ősei voltak, nagyszerű eredményeik segítségével azonban legfeljebb kengyelfutói állást szerezhetek valamelyik nagyúrnál. A sportteljesítményekből származó keresetüket nem lehet összehasonlítani sem a professzionista futballisták jövedelmeivel, sem az amerikai bokszoló hírességek keresetével, akik millió dollárokat gyűjthetnek az öklük erejével és ügyességével.

A múlt század második felében hatalmas lendületet kapott az amatőr sportszellem megbecsülése. Az

angolok szigorúan különválasztották az amatőröket és a professzionistákat és a megbecsülésből sokszorosan több jutott azok számára, akik passzióból sportoltak, mint azoknak, akik kereseti forrásnak tekintették a sportot és közeli rokonságba kerültek a cirkuszosk artistáival. A amatőrfelfogás a legszigorúbban érvényesült az atlétikában, az úszásban, evezésben, egyéb, kevésbé népszerű sportágakban és Angliában a futballsportban is. 1870-ben a Preston; North End Football Club vezetősége bevallotta, hogy rendszeresen fizeti játékosait. Ennek a vallomásnak következtében 1873-ban Angliában szétválasztották az amatőr és a professzionista futballt, a legjobb labdarúgó játékosok a professzionista táborba kerültek, az amatőr futballistáktól pedig a legszigorúbban megkövetelték, hogy valóban amatőrök legyenek. A labdarúgók professzionizmusának gyökere a futballsport évről-évre fokozódó népszerűsége és a népszerűségből származó hatalmas bevétel volt. A futballisták játéka vonzotta a közönséget, a közönség fizetett, a játékosok részesedni akartak a bevételben. Ez a folyamat azóta igen sok sportágban lezajlott sokféle változatban, a sportolók két fajtájának szigorú elkülönítése azonban nem ment nehézségek nélkül.

A kontinensen is először a labdarúgásban mutatkoztak beteges tünetek az amatőrség szempontjából. A háború előtt már az is kínos feltűnést keltett, ha valamelyik sportegyesület jó állás *szerezésével* igyekezett magához csábítani egy-egy híres futballistát, a háborút követő gazdasági leromlás azonban különösen a vesztes államokban maga után vonta az amatőr szabályok liberális alkalmazását. A jó futballista már nemcsak állást kért, sőt követelt egyesületétől, hanem boltberendezést, műhelyfelszerelést is elfogadott. Később már nem állás, nem bolt, nem műhely kellett, hanem munka nélkül pénz. A futballmérkőzésekre

tódultak a tömegek, a csapatok öltözőiben a legvisszataszítóbb alkudozások folytak »amatőr« játékosok és egyesületi vezérek között. Az elnök teli pénztárcával ment be az öltözőbe, üres zsebbel jött ki, mert futballcsapatának sztárjai nem voltak hajlandók dresszbe öltözni, amíg követeléseiket nem teljesítette. Megtörtént, hogy döntő fontosságú mérkőzésen az egyik híres futballcsapat legjobb játékosa a tribünről nézte egyesülete vereségét, mert a klubelnök az öltözőben nem engedte megszarolni magát. Megtörtént, hogy híres futballista nem öltötte magára a nemzeti válogatott dresszét addig, amíg hatalmas összegű kárpótlást nem kapott a szövetség pénztárából »elmulasztott kereset« címén. Ennek a futballistának ritkán volt munkája, de mindig halaszthatatlanul sürgős és nagy jövedelmet ígérő üzletei akadtak, amikor egyesülete valami nagyfontosságú mérkőzés előtt állt. A futballista autót vásárolt, költséges barátnőt tartott, állandó vendége volt a legdrágább mulatóknak, a szükséges pénzt »az öreg« adta, a klub elnöke. Az elnök fizetett, mert mást nem tehetett, ha azt akarta, hogy csapatának sikerei legyenek. Ilyen tünetek mutatkoztak Bécsben, Budapesten, Prágában, Németországban, Olaszországban, mindazokban az országokban, amelyekben a labdarúgó sportnak sikerült meghódítania a tömegeket. Anglia sokkal szigorúbban ítélte meg ezeket a dolgokat, mint a kontinens sportszövetségei, amelyek hosszú ideig nem tudtak egyöntetű álláspontra jutni és nem merték megtisztítani futballéletük légkört, mert félték, hogy elvesztik legjobb játékosaikat. A nemzetközi futballszövetség az amatőrszabályok liberálisabb értelmezése mellett foglalt állást, ennek következményeként Anglia kilépett a labdarúgás világszervezetéből, visszavonult a futballolimpiászoktól, csapatainak azonban nem tiltotta meg a nemzetközi szövetség kötelékébe tartozó egyesületekkel való találko-

zásokat s miután a nemzetközi szövetség sem akart újratámasztani a labdarúgás őshazájával, az amatőrség értelmezése körül támadt vita nem idézett elő végleges szakadást a világ labdarúgó sportjában.

Később Közép-Európában Ausztria, Csehszlovákia és Magyarország is az amatőr és professzionista labdarúgók szigorú különválasztásának útjára lépett, Olaszországban, Franciaországban, Spanyolországban és más államokban azonban megelégedtek annak elismerésével, hogy a futballisták bizonyos kategóriája anyagi előnyöket élvez játékáért, tehát tiszta amatőrnek nem nevezhető.

A közönség érdeklődésének emelkedésével együtt járt, hogy más sportágakban is igen kiváló anyagi eredményeket értek el az egyesületek és a szövetségek, s a gazdasági átalakulás magával hozta az amatőrség szabályainak liberálisabb alkalmazását.

1934-ben a Nemzetközi Olimpiai Bizottság, amely az amatőrség hivatásos öre, sportvezérekből bizottságot küldött ki az amatőrség új szabályozása céljából. Párizsban megszövegezték az amatőrség legújabb definícióját, amely a következőképpen hangzik: 1. amatőr az, aki sem közvetlen, sem közvetve nem húz hasznot a sportból; 2. aki egy sportágban professzionista, más sportágban sem lehet amatőr; 3. sportember csak akkor fogadhat el állást, ha azt valóban be is tölti; 4. amatőrversenyző külföldi túrái évente legfeljebb 21 napig tarthatnak.

A természetes fejlődés fokozatosan háttérbe szorítja az amatőrség törvényeit és kétségtelenül oda fog vezetni, hogy az egyes sportágak legkiválóbb művészei tekintélyes anyagi előnyöket fognak élvezni sportbéli tevékenységükért. Minél nagyobbarányú a tömegek érdeklődése egy-egy sportág iránt, annál nagyobbak a bevételek, annál természetesebb annak a felfogásnak a térhódítása, amely szerint a jövedelemből részesednie

kell a sportolónak is, akinek a kedvéért a tömegek áldozatokat hoznak.

Az ökölvívásban már teljesen érvényesült ez az elv. Az amatőr bokszoló sport szerepe napjainkban alig valamivel több, mint selejtezése a jelentkező anyagnak, kiválasztása a legjobb bajnokoknak, akik azután professzionista státusba lépve, nyíltan, pénzért vívják mérkőzéseiket. A professzionista világbajnoki döntők és a döntőket közvetlenül megelőző mérkőzések legfőbb kereső tényezője már nem a menedzser, hanem maga az ökölvívó bajnok.

Az angol-szász országokban a rugby, a baseball és a kriket legkiválóbb művelői milliós jövedelmeket élveznek és társadalmi helyzetük állja az összehasonlítást a gazdasági élet bármely más előkelő tényezőjének helyzetével.

A teniszjáték vezető csoportjában teljes álamatőr-ség uralkodik. A fehér labda híres bajnokai szívesen látott vendégek minden világfürdőn, minden világvárosban és azokon a helyeken, ahová meghívják őket, nemcsak elszállásolásuk és tartózkodásuk költségeit fizetik, hanem tekintélyes tiszteletdíjakkal is honorálják, hogy »hajlandók voltak elhanyagolni polgári foglalkozásukat« a vendégszereplésért. A polgári foglalkozásnak az esetek többségében igen kevés nyomát lehet felfedezni. A nemzetközi teniszélet két-három híres bajnoka nagy vagyonnal rendelkezik, ami lehetővé teszi, hogy a játékos az év tizenkét hónapjából tizenkét hónapot versenyeken töltsön, ezek azonban kivételek és a világ legjobb húsz-harminc teniszezője vígan végigversenyzi az egész esztendőt, tekintet nélkül arra, hogy van-e a háta mögött vagyon, a teniszsporton kívüleső jövedelemforrás, vagy nincs. A teniszezők álamatőr-sege olyan méreteket öltött, hogy a nemzetközi olimpia bizottság szükségesnek tartotta kirekeszteni a teniszt az olimpiai sportok sorából. Ez az intézkedés

azonban semmit sem ártott e sportágnak. Megvannak a wimbledoni, párizsi, amerikai világvversenyei, minden évben megrendezik a Davis Cup tornáját, e versenyek mellett amúgyis eltörpült az olimpiai tornák jelentősége.

Egy-egy külföldi híresség budapesti vendégszereplését 2—3—4000 pengővel kell megfizetni. Akik ezeket a megtérítéseket kapják, — amatőrök. A francia Suzanne Lenglen és az amerikai Tilden még az ilyen kereseti lehetőségeket is keveselte. Lenglen kisasszony nyíltan professzionistának vallotta magát, vándortruppot szervezett, amely »Lenglen-cirkusz« néven végigjárta Amerikát, óriási dollárösszegeket keresett. William Tilden, aki tíz esztendeig az amatőr teniszsport koronázatlan királya volt, követte a példát, körülötte nagy csoport alakult s ennek a csoportnak a tagjai napjainkban rendszeresen végigversenyzik Amerika és Európa legnagyobb városait, nyíltan, álszenteskedés nélkül elismerik, hogy pénzért teniszeznek.

Az atlétikában Hoff rúdugró világrekorder volt a XX. század első híres professzionistája. A norvég bajnokot amerikai bizonyítékok alapján kirekesztették az amatőrök sorából és többé sohasem versenyezhetett. Még nagyobb feltűnést keltett, hogy 1932-ben Nurmit nem engedték indulni a los angelesi olimpiáson, megállapították róla, hogy nem amatőr és eltiltották minden nemzetközi szerepléstől. A finn szövetség a határozat miatt ellentétbe került a nemzetközi atlétavilág vezetőivel, híres futóját továbbra is szerepeltette a finnországi versenyeken s csak akkor enyhült a Nurmi-ügyből származó feszültség, amikor a sokszoros világrekorder megöregedett, visszavonult. Nurmi amatőr korában ezer pengőnek megfelelő összegért vállalkozott egy-egy startra, ezt az összeget azonban állítólag nem a saját céljára fordította, hanem a finn szövetség rendelkezésére bocsátotta sporttelepek építésére. Hogy így volt-e vagy sem, azt sohasem lehetett eldönteni. A rideg

tény az, hogy az amatőr szabályok nemzetközi felügyelő fórumai Nurmit nem amatőrnek nyilvánították. Még egy világhírű futót rekesztettek ki 1932-ben az amatőrök táborából: *Ladoumègue* francia világrekordert. Ladoumègue professzionistává történt nyilvánítása után bemutató futásokkal igyekezett kamatoztatni képességeit.

A vívósport amatőr problémája a mesterkérdésben gyökerezett. A Magyar Vívószövetség kirekesztette az amatőrversenyzők sorából *Posta Sándort*, a párizsi olimpiász kard vívóbajnokát, mert az a gyanú merült fel hogy vívótermi munkája ellenében anyagi előnyökhöz jutott, de az egész világ elfogadja amatőröknek azokat a vívóbajnokokat, akik katonatisztek és ilyen minőségben sportoktatással foglalkoznak. Az itt mutatózó ellentmondásnak nem lehet más észszerű megoldása, mint hogy elismerik: joga van anyagi ellenszolgáltatásra annak a vívóbajnoknak, aki a képességeknek olyan fokára érkezett, ahol pénzt ér és tömegeket vonz a produkciója.

A fejlődés iránya kétségtelenül erre vezet minden sportágban. A professzionista sportoló szalonképessé vált, a különleges képességekkel megáldott művésznek járó elismerés veszi körül minden ténykedését. Hogy ez az elismerés megérdemelt, arra igen kiváló magyar példát ismerünk. *Sárosi György*, Magyarországnak napjainkban leghíresebb futball játékosa professzionista, de egész Európában úgy ismerik, mint az amatőr szellemű sportember mintaképét.

Az amatőrség és a professzionizmus viszonyának és kölcsönhatásainak tárgyalásánál meg kell emlékeznünk a kitenyészített sportemberről is, akit *Camera*, a volt ökölvívó világbajnok személyesít meg. *Carnera Óriási* fizikuma és hatalmas ökle feltűnt egy menedzsernek, elhatározta, hogy az olaszból ökölvívó világbajnokot csinál. A jámbor óriásnak sejtelve sem volt

az ökölvívásról, mikor beállították egy bokszmester »istállójába«. Elsajátította a bokszolás alapelemeit, ringbe állították, hallatlan fizikai ereje segítségével még a világbajnokságot is meg tudta szerezni, szerencse-csillaga azonban letűnt, mikor kisebb fizikumú, de technikailag kiválóan képzett ellenféllel került szembe. A húskolosszus keresett pár százezer dollárt magának és valamivel többet a menedzserének, de nem tudta igazolni azt a feltevést, hogy a pusztán fizikai erő meg tudná állni a helyét azoknak a világvversenyében, akik a professzionista szereplés anyagi lehetőségeinek megszerzése érdekében egész életüket a technikai és taktikai tökéletesség elsajátításának szentelték.

